

CHARAKTERISTIKA PLZEŇSKÉHO KRAJE

Plzeňský kraj leží na jihozápadě České republiky. Hranici kraje na západě tvoří státní hranice se SRN (Bavorskem) Severozápadně leží kraj Karlovarský, severovýchodně kraj Středočeský a na jihovýchodě kraj Jihočeský.

Svou rozlohou 7 561 km² je třetím největším krajem v České republice, avšak počtem obyvatel se řadí na deváté místo v ČR. Sedm okresů kraje (Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov) představuje územní celky výrazně se odlišující krajinným charakterem, počtem i skladbou obyvatelstva, ekonomickým potenciálem, velikostí i hustotou osídlení.

Rozmanitost přírodních podmínek je dána především reliéfem kraje. Z hlediska geografického systému lze Plzeňský kraj rozdělit do několika oblastí: Plzeňská pahorkatina, Brdská vrchovina (část), Český les a Šumava. Klimatické, geologické a hydrologické podmínky jsou v jednotlivých územních celcích značně odlišné.

Zásoby nerostných surovin, které představují základní potenciál pro rozvoj zpracovatelského průmyslu, se v Plzeňském kraji soustřeďují zejména do vnitrozemí (oblast kolem Plzně). Jedná se o zásoby černého uhlí, žáruvzdorné a keramické jíly a stavební kámen. V oblasti podhůří Šumavy se nalézá vápenec. Pro zemědělství v kraji jsou celkem příznivé podmínky. Zemědělská půda pokrývá cca 50,3% celkové rozlohy kraje (z toho podíl orné půdy 68,1%). Lesní hospodářství je charakteristické dostatečnými přírodními zdroji dřeva. Podíl zalesněné plochy na celkové rozloze kraje činí 39,6% (zejména vlivem lesnatých ploch Šumavy, Českého lesa a Brdské vrchoviny). Z celkového objemu těžby jehličnatého dřeva v ČR zaujímá Plzeňský kraj třetí místo

Životní prostředí Plzeňského kraje v rámci ČR můžeme hodnotit příznivě. Hodnoty měrných emisí podle REZZO1-4 v Plzeňském kraji dosahují nižších hodnot než v ČR. V roce 2009 představovaly měrné emise oxidu siřičitého 1,43 t/km², což je 64,7% úrovně měrných emisí v ČR, měrné emise oxidů dusíku 1,64 t/km² (tj. 51,3% úrovně ČR), oxidu uhelnatého 2,89 t/km² (tj. 54,5% úrovně ČR) a tuhých emisí 0,59 /km² (tj. 76,1 % úrovně ČR).

K nejméně zatíženým oblastem náleží horské partie Šumavy, Českého lesa, západní Brdy a oblast v okolí Manětína a Nečtin. Ochranu přírody na Šumavě zabezpečuje NP a CHKO Šumava. V roce 2005 byla vyhlášena nová CHKO Český les. Na území se nachází 182 maloplošných chráněných území. Pro zachování rozmanitosti krajiny jsou vyhlášeny přírodní parky.

Výjimku tvoří Plzeň a její okolí, kde je životní prostředí extrémně narušeno. Měrné emise zjištěné v okrese Plzeň - město mnohonásobně převyšují hodnoty měrných emisí v ČR. Plzeň se svým okolím je zatížena vysokou koncentrací průmyslových aktivit a silniční dopravou. Přetížená silniční síť výrazně zhoršuje emisemi (oxidy dusíku a uhlovodíky) a hlukem kvalitu životního prostředí. Devastace krajiny po těžbě je nejrozsáhlejší v prostorech Nýřany-Tlučná-Vejprnice, Břasy-Radnice, Stříbrska a Ejpovicka.

Silniční síť v Plzeňském kraji je tvořena 5 129 km silnic, z toho 421 km pokrývají silnice I. třídy, 1 500 km silnice II. třídy a 3 099 km silnice III. třídy. V porovnání s ostatními kraji v ČR má Plzeňský kraj třetí nejvyšší podíl silnic III. třídy a to 9,1%. Dálnice se v Plzeňském kraji rozkládají v délce 109 km, z toho nejvíce v okrese Tachov(45 km), dále pak v okresech Rokycany (26 km) a Plzeň-sever (19 km). Provozní délka železničních tratí činila k 31. 12. 2010 v Plzeňském kraji 710 km.

Pro Plzeňský kraj je typický vysoký počet malých sídel s nerovnoměrným rozmístěním, chybí zde města střední velikosti, struktura středisek je v porovnání s ČR atypická. Město Plzeň se svými 168 808 obyvateli představuje protiklad k malým sídlům, neboť je po Praze druhým nejvýznamnějším centrem v Čechách. Plzeňský kraj má 56 měst, ve kterých žije 387 708 obyvatel, tj. 67,8% z celkového počtu obyvatel kraje.

Od 1. 1. 2003 byla na základě zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností Česká republika nově administrativně rozdělena do 205 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Vyhláškou Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb. byly stanoveny správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem a správní obvody obcí s rozšířenou působností. Po ukončení činnosti okresních úřadů (k 31. 12. 2002) tak byla významná

část jejich kompetencí přenesena na obce s rozšířenou působností. Plzeňský kraj byl rozdělen do 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a do nich spadajících 35 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POU). Mezi obce s rozšířenou působností patří: Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice a Tachov.

Většina rozvojových sídel leží na rozvojových osách regionálního významu a na západní radiální ose spojující Plzeň s Prahou a směřující koridorem k hranici s Německem. Mimo tyto osy se nachází řídce zalidněná území s převažující obytnou a zemědělskou funkcí s nedostatečně vyvinutou sociální a technickou infrastrukturou a omezenou dopravní obslužností. K oživení těchto sídel přispěje vznik malých podniků, obnova řemesel a rozvoj služeb vázaných na cestovní ruch. Aby mohly být některé aktivity alespoň částečně realizovány, sdružují se obce do mikroregionů

V období let 1990 až 2010 dosáhla intenzita bytové výstavby nejvyšší hodnoty v roce 2008, kdy na 1 000 obyvatel středního stavu připadlo 4,70 dokončených bytů. V roce 2010 dosáhla intenzita bytové výstavby hodnoty 3,33. V porovnání s minulým rokem se počet dokončených bytů na 1 000 obyvatel snížil o 1,1.

Plzeňský kraj je s počtem obyvatel 572 045 osob (k 31. 12. 2010) šestým nejmenším krajem v České republice a tvoří tak 5,4% z celkového počtu obyvatel ČR. Rozložení obyvatel v rámci kraje je značně nerovnoměrné. Téměř 30% obyvatel žije v Plzni a další více než pětina obyvatel je soustředěna do 13 měst s více než 5-ti tisíci obyvateli. V menších městech do 4 999 obyvatel žije zhruba 17,1% obyvatel Plzeňského kraje.

Plzeňský kraj je v ČR druhým nejhřidčeji zalidněným krajem. Hustota obyvatel v kraji představuje 75,7 obyvatel na km² (hustota ČR 133,6 obyvatel na km²). Nejnižší hustoty v Plzeňském kraji dosahují okresy Tachov (hustota 38,7 obyvatel na km²) a Klatovy (hustota 45,6 obyvatel na km²).

Z hlediska věkové struktury patří Plzeňský kraj k územím se starším obyvatelstvem v ČR, průměrný věk obyvatel kraje dosáhl v r. 2010 výše 41,2 let, v okrese Plzeň – město dokonce 42,9 let, naproti tomu v okrese Tachov pouhých 39,3 let. Vysoký podíl staršího obyvatelstva v Plzeňském kraji je patrný též z indexu stáří (počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0 – 14 let). V roce 2010 zde tento index dosáhl výše 113,4 což je po Praze, Zlínském a Jihomoravském kraji čtvrtá nejvyšší hodnota v ČR (index stáří ČR 107,8). V rámci kraje dosáhl index stáří nejvyšších hodnot v okresech Plzeň-město (135,9), Rokycany (120,9) a Klatovy (116,7), naopak velmi nízký je v okrese Tachov (83,4).

Počet obyvatel v ČR přestal od roku 2003 klesat, v roce 2010 se v porovnání s rokem 2008 zvýšil o 25 957 obyvatel. Počet živě narozených dětí se v ČR meziročně snížil o 1 195 dětí, tj. o 1,0%. V roce 2010 dosáhl přirozený přírůstek 10 309 osob. Na růstu obyvatel ČR se podílel především přírůstek stěhování, který činil 15 648 osob.

Počet obyvatel v Plzeňském kraji se v roce 2010 v porovnání s rokem 2009 zvýšil o 182 obyvatel. Počet živě narozených klesl meziročně o 170 osob, tj. pokles o 2,7%. Přirozený přírůstek dosáhl 426 osob. Migrační saldo představovalo –244 osob.

V počtu živě narozených dětí 10,9 na 1 000 obyvatel středního stavu byl Plzeňský kraj v roce 2010 téměř srovnatelný s celorepublikovým průměrem. Relativně nejvíce dětí se narodilo v okresech Plzeň-sever (12,2), Tachov (11,3) a Plzeň-jih (11,0). V počtu potratů 38,8 na 100 narozených zaujímá Plzeňský kraj třetí místo v ČR po Ústeckém, a Karlovarském kraji. Výrazně vyšší potratovosti v porovnání s krajským průměrem dosáhly okresy Plzeň-město (42,1) a Tachov (40,4).

V počtu sňatků a rozvodů na 1 000 obyvatel středního stavu dosáhl Plzeňský kraj celorepublikového průměru. Relativně nejvíce sňatků bylo uzavřeno v okresech Rokycany (4,9), Plzeň-město (4,7). Nejvíce manželství (3,2) bylo rozvedeno v okrese Rokycany, nejméně v okresech Klatovy (2,5).

V roce 2010 představoval podíl Plzeňského kraje na celovém hrubém domácím produktu v běžných cenách 4,6%. V přepočtu HDP na 1 obyvatele (306 628 Kč) se v porovnání s ostatními kraji umístil na šestém místě.

K významným potravinářským podnikům Plzeňského kraje patří: Plzeňský Prazdroj a.s., založený v roce 1843, největší český exportér piva do téměř 50 zemí světa, který je součástí mezinárodní skupiny SABMiller plc, druhé největší pivovarnické společnosti, Stock Plzeň a.s., tradiční výrobce lihovin, v současné době největší výrobce lihovin v České republice, Bohemia Sekt Českomoravská vinařská a.s. ve Starém Plzenci významný producent vín.

K významným průmyslovým odvětvím v regionu náleží strojírenství, které je spojováno především se jménem Škoda. Hlavním výrobním sortimentem jsou zařízení pro klasickou i jadernou energetiku a petrochemii, výrobky hutí a kováren, těžké obráběcí stroje, zařízení pro válcovny, zařízení pro zpracování cukrové třtiny, hydraulické a vulkanizační lis, převodovky, kolejové dopravní prostředky, trolejbusy, kompletní elektrické pohony. Rozvíjí se i vlastní výzkum a obchodní společnost. Dalšími důležitými průmyslovými podniky, které ovlivňují ekonomiku kraje, jsou: DIOSS Nýřany a.s., orientovaná na výrobky z plechů a trubek, Okula Nýrsko a.s. zaměřená především na zpracování plastických hmot, LASSELSBERGER, s.r.o., který reprezentuje keramický průmysl a který tvoří společnosti (Chlumčanské keramické závody, Keramika Horní Bříza, Rako Rakovník, Cemix Čebín a Calofrig Borovany).

Plzeňský kraj je díky své poloze přitažlivý pro zahraniční investory. Zahraničním investicím dominuje japonský závod Panasonic AVC Networks Czech s.r.o. který vyrábí panely s plochými zobrazovacími displeji. K významným zahraničním firmám se řadí YAZAKI Wiring Technologies Czech s.r.o. s výrobou komponentů pro automobilový průmysl, firma VISHAY ELECTRONIC s.r.o., zabývající se výrobou elektronických součástí, BORGERS CS spol. s.r.o. s výrobou plastových výrobků, MD ELEKTRONIK spol. s.r.o. s výrobou kabelových propojek, Daikin Industries Czech Republic s.r.o. s výrobou a opravami průmyslových chladících a vzduchotechnických zařízení.

Ke zmírňování sociálně ekonomických rozdílů přispívá přeshraniční spolupráce se sousedním Bavorskem v rámci euroregionů. Evropský program podpory přeshraniční spolupráce využívají v Plzeňském kraji okresy Domažlice a Klatovy v euroregionu Šumava a okres Tachov euroregionu Egrensis.

V roce 2009 bylo zaměstnáno v Plzeňském kraji **(podle pracovištní metody včetně podnikatelských subjektů do 20 zaměstnanců)** 209,8 tis. fyzických osob, což je 36,7% z celkového počtu obyvatel v kraji. Průměrná hrubá měsíční mzda na fyzické osoby dosáhla 21 864 Kč a Plzeňský kraj se zařadil po Hl. m. Praze a Středočeském kraji na 3. místo v ČR. Průměrná mzda však byla v porovnání s celorepublikovým průměrem o 3,5% nižší.

Podle registru ekonomických subjektů bylo k 31. 12. 2010 v Plzeňském kraji evidováno 144 632 ekonomických subjektů, z toho bylo nejvíce soukromých podnikatelů nezapsaných v obchodním rejstříku. Většina ekonomických subjektů kraje (39,9%) má sídlo v okrese Plzeň-město. Výraznou úlohu v zaměstnanosti Plzeňského kraje sehrává 50 subjektů s více než 500 zaměstnanci, z toho 22 jich zaměstnává více než 1000 pracovníků.

Mezi organizace s větším počtem zaměstnanců patří v Plzeňském kraji Fakultní nemocnice, Psychiatrická léčebna Dobřany, Plzeňský Prazdroj a.s, Západočeská univerzita v Plzni, Panasonic AVC Networks Czech, s.r.o., YAZAKI Wiring Technologies Czech s.r.o., VISHAY ELECTRONIC, spol. s.r.o., HP-Pelzer s.r.o., ŠKODA TRANSPORTATION a.s., ŠKODA POWER s.r.o., ŠKODA JS a.s., MD ELEKTRONIK spol. s.r.o., LASSELSBERGER, s.r.o., Statutární město Plzeň, Plzeňské městské dopravní podniky, a.s., Daikin Industries Czech Republic s.r.o. podniky, a.s., BORGERS CS spol. s.r.o. Plzeň.

V rámci ČR patří Plzeňský kraj k oblastem s nižší mírou nezaměstnanosti. K 31. 12. 2010 bylo evidováno úřadem práce 27 267 uchazečů o zaměstnání. Porovnáme-li ostatní kraje ČR podle nejnižší míry nezaměstnanosti, zaujímá Plzeňský kraj s mírou nezaměstnanosti (podle nové metodiky) 8,25% třetí místo. Nejvyšší míry nezaměstnanosti dosahují okresy Tachov (12,53%) a Domažlice (9,61%), naopak nejnižší míra nezaměstnanosti je zastoupena v okresech Plzeň-město (6,44%) a Plzeň-jih (6,73%).

K 31. 12. 2010 bylo v Plzeňském kraji 2 161 volných míst, na 1 volné pracovní místo připadlo 12 uchazečů. Mezi jednotlivými okresy Plzeňského kraje byla zjištěna nejlepší situace v okresech Plzeň-město, kdy na jedno volné pracovní místo připadlo 8 uchazečů a naopak nejhorší stav byl

zaznamenan v okrese Domažlice 20 uchazečů na jedno volné pracovní místo. Nezaměstnaní absolventi a mladiství představovali v Plzeňském kraji 5,8% z celkového počtu neumístěných uchazečů.

Z hlediska struktury pracovních sil nejobtížněji hledají zaměstnání zaměstnanci s nízkou kvalifikací, osoby se zdravotním omezením, absolventi škol a administrativní pracovníci se středoškolským vzděláním. Naopak nedostatek pracovníků převládá v technických profesích.

Ve zdravotnictví zabezpečuje lůžkovou péči v kraji síť 11 nemocnic s 3 508 lůžky (údaje za všechny rezorty). Síť předškolních a školských zařízení v kraji představuje 260 mateřských škol, 222 základních škol, 14 gymnázií, 50 oborů odborného vzdělání na středních školách bez nástavbového studia. Vysokoškolské vzdělání nabízí Západočeská univerzita ve svých 8 fakultách (ekonomické, pedagogické, filozofické, právnické, aplikovaných věd, strojní, elektrotechnické a zdravotnických studií) a lékařská fakulta v Plzni, která patří pod Univerzitu Karlovu v Praze.

Pro cestovní ruch jsou v kraji příznivé podmínky. Město Plzeň nabízí mnoho kulturních památek, zajímavé je i jeho historické podzemí, které svým rozsahem cca 20 km patří k nejrozsáhlejším ve střední Evropě. K přírodním zajímavostem v Plzni patří Bolevecká rybníční soustava, což je z technického i krajinářského hlediska unikátní pozdně gotické dílo z 15. století. Je zde hustá síť rekreačních a turistických cest. K dalším často navštěvovaným místům patří zoologická a botanická zahrada města Plzně a vrchy v okolí Plzně – Krkavec, Chlum a Sylván s rozhlednami.

Ke kulturním památkám kraje patří barokní zámek Manětín, klášterní konvent v Plasích (národní kulturní památka), zříceniny gotických hradů Radyně a Buben, renesanční zámek Kaceřov, zřícenina hradu Rabštejn nad Střelou, renesanční zámek Horšovský Týn, vodní hrad Švihov, zámek Kozel, barokní zámek Nebílovy, zámek Lužany, klášter v Kladrubech, hrad Kašperk, zřícenina gotického hradu Libštejn a mnoho dalších. Také Domažlice a jejich tradiční každoroční srpnové Chodské slavnosti přitahují pozornost mnoha návštěvníků.

Výborné podmínky pro letní i zimní rekreaci nabízí Šumava díky svým četným turistickým i cykloturistickým stezkám. Pro sjezdové i běžecké lyžování je zde mnoho upravovaných sjezdovek a běžeckých tras. K rekreaci a zlepšení zdravotního stavu je možno využít pobytu v Konstantinových Lázních, které jsou zaměřeny na prevenci, léčbu a rekonvalescenci kardiovaskulárních chorob, na léčení pohybového aparátu, výměny látkové a dýchacího ústrojí. K dalším místům vhodným pro rekreaci v kraji patří přehradní nádrž Hracholusky a vodáky hojně využívaná řeka Berounka.